

Hodowla bydła w OHZ Kamieniec Ząbkowicki Sp. z o.o.

Paweł Blicharski

Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim

Tradycje gospodarcze Kamieńca jako ośrodka hodowli zarodowej zapoczątkowali Cystersi w 1249 r., przejmując te dobra od Kanoników Regularnych. Po kasacji zakonu w 1811 r. dobra przeszły we władanie rodziny Hohenzollernów. W okresie międzywojennym stanowiły własność Fryderyka Henryka, księcia pruskiego. W 1945 r. (na terenie działania spółki) powstała Nie ruchomość Ziemska na Ziemiach Odzyskanych, przejęta w latach 60. ubiegłego stulecia przez Krakowską Hodowlę Roślin. W lipcu 1972 r. powstał Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim. Ukierunkowanie na zgodną z tradycją produkcję zwierzęcą nastąpiło w 1976 r., kiedy to Kamieniec wszedł w skład Dzierżoniowskiego Kombinatów Hodowli Zwierząt Zarodowych.

Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim Sp. z o.o. powołany został do życia 28 lutego 1994 r. Spółka powstała na bazie Gospodarstwa Skarbowego AWRSP OT w Warszawie z przejętego do zasobów w 1993 roku Państwowego Ośrodka Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim. Działalność gospodarcza spółki prowadzona jest na terenie południowo-zachodniej Polski, powiat Ząbkowice Śląskie, woj. dolnośląskie. Ze względu na położenie geograficzne, warunki atmosferyczne i posiadane gleby spółka ma sprzyjające warunki do rozwoju produkcji zwierzęcej, a szczególnie bydła mlecznego. Hodowla i chów bydła prowadzone są w oborach wolnostanowiskowych w Starczowie, a także w oborach uwiązowych: Kamieniec Ząbkowicki i Dzbanów, w których jest około 150 stanowisk dla krów mlecznych. Całe stado jest pod kontrolą użytkowości mlecznej, wszystkie krowy posiadają księgi hodowlane.

Hodowla bydła mlecznego oparta jest głównie na rasie polskiej holsztyńsko-fryzyskiej odmiany czarno-białej i czerwono-białej oraz prowadzona na podstawie programu opracowanego w spółce w 2003 roku. Do najważniejszych zadań hodowlanych należy utrzymanie bardzo wysokiego poziomu wydajności jednostkowej mleka, w granicach 10 800 kg, poprawa typu i kalibru zwierząt, a także polepszenie cech funkcjonalnych, tj. wydłużenie okresu użytkowania krów oraz skrócenie okresu międzywycieleniowego.

Wyniki produkcyjne uzyskane przez spółkę na przestrzeni trzech ostatnich lat pokazują, że produkcja zwierzęca jest ustabilizowana (tab. 1). Na uwagę zasługuje wzrost wydajności jednostkowej mleka od krów pierwiastek. Jest to bardzo ważne, gdyż świadczy o dużym postępie genetycznym w stadzie, co w przyszłości zaowocuje osiąganiem wysokich indeksów matek buhajów. Stan matek buhajów na koniec 2010 r. wyniósł 121 sztuk, co stanowi 14,1% całego stada. Jest to najwyższy w historii udział matek buhajów w stadzie. Należy również zaznaczyć, że wszystkie obory w spółce odnotowują poziom wydajności jednostkowej powyżej 10 tys. kg mleka (tab. 2).

Fot. 1. Siedziba Zarządu OHZ w Kamieńcu Ząbkowickim Sp. z o.o. – zaadaptowany obiekt poklasztorny (fot. P. Blicharski)

W 2010 roku, w zestawieniach najlepszych krajowych obór według wydajności mleka:

- w grupie stad liczących 50-150 krów mlecznych obora w Dzbanowie zajęła 3. miejsce z wydajnością 12 133 kg mleka, a 8. miejsce obora w Kamieńcu Ząbkowickim z wydajnością 11 504 kg mleka;
- w grupie stad o wielkości 150-300 krów obora ze Starczowa II zajęła 11. miejsce, uzyskując 10 605 kg mleka;
- w grupie stad liczących 300-500 krów obora ze Starczowa I zajęła 9. miejsce z wydajnością 10 286 kg mleka.

W rankingu Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka za 2010 rok, w grupie krów rasy phf odmiany czarno-białej, krowy z OHZ Kamieniec Ząbkowicki zajęły bardzo wysokie pozycje: miejsce 4. – krowa ROOSJE 41, uzyskując w laktacji 18 546 kg mleka, miejsce 5. – krowa ADDIE 66, uzyskując w laktacji 17 973 kg mleka, miejsce 8. – krowa KATKA 15 z wydajnością 17 950 kg mleka. W zestawieniu 50 najbardziej wydajnych krów w Polsce, aż 19 pochodziło z Kamieńca Ząbkowickiego, co stanowi aż 35% tej grupy krów.

Tabela 1

Struktura stada oraz wybrane wyniki produkcyjne uzyskane w latach 2008-2010

Wyszczególnienie	Rok		
	2008	2009	2010
Bydło ogółem (szt.)	1642	1609	1504
Krowy mleczne (szt.)	900	879	859
Wydajność mleka, wg kontroli użytkowości (kg)	10 526	10 842	10 641
w tym pierwiastek (kg)	11 139	11 150	11 869
Produkcja mleka (l)	7 571 961	7 420 556	7 022 193
Sprzedaż buhajów hodowlanych ogółem (szt.)	18	6	14

Tabela 2

Wydajność jednostkowa krów w poszczególnych oborach w 2010 r.

Obora	Wydajność jednostkowa				
	mleko (kg)	tłuszcz (kg)	tłuszcz (%)	białko (kg)	białko (%)
Kamieniec Ząbkowicki	11 504	436	3,79	374	3,25
Dzbanów	12 133	515	4,26	405	3,34
Ferma Starczów I	10 286	421	4,10	330	3,21
Ferma Starczów II	10 605	458	4,32	346	3,26
Razem	10 641	441	4,15	345	3,24

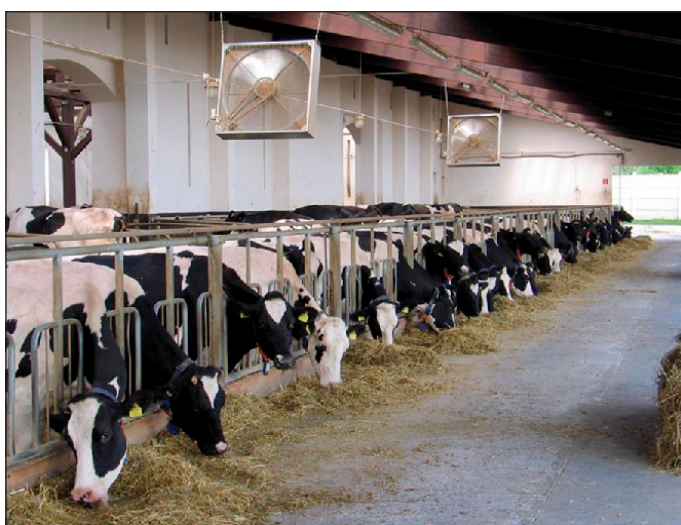
Fot. 2. Wyremontowana obora uwiązowa w Starczowie II (fot. P. Blicharski)

W rankingu krów o najwyższych wydajnościach w rasie phf odmiany czerwono-białej krowa MODRA 30 zajęła 3. miejsce, uzyskując 14 998 kg mleka, zaś krowa JAŹKA 38 z wydajnością 14 187 kg mleka miejsce 10.

W zestawieniu krów rekordzistek, których wydajność życiowa wynosi ponad 100 tys. kg mleka, krowa KROPKA 25 zajęła 4. miejsce, uzyskując wydajność 126 917 kg mleka, a 5. miejsce – krowa BOLKA 16, która w ośmiu laktacjach uzyskała 125 443 kg mleka.

Powyższe zestawienia świadczą o tym, że Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim spełnia ważną rolę w postępie hodowlanym w kraju, a także przyczynia się do poprawy wydajności mleka w Polsce. Uzyskiwanie tak dobrych wyników jest możliwe dzięki stworzeniu odpowiednich warunków bytowych dla zwierząt. Żywienie krów mlecznych odbywa się na bazie kiszonki z kukurydzy oraz kiszonek z traw. Wszystkie pasze są podawane wozami paszowymi marki Keenan. Nadzór i doradztwo żywieniowe OHZ Kamieniec Ząbkowicki otrzymuje z niemieckiej firmy JOSERA. Żywienie oparte jest na amerykańskim systemie NRC.

Szczególną wagę w kamienieckiej hodowli przykłada się do odchovu młodzieży. Jałowice są inseminowane w wieku 13-14 miesięcy, przy masie ciała co najmniej 350 kg. Praktycznie cieliczki uzyskują taką masę ciała w wieku 11-12 miesięcy. Do in-

Fot. 3. Obora wolnostanowiskowa zaadaptowana ze starej stodoły na 155 szt. krów w Starczowie II (fot. P. Blicharski)

seminacji używa się nasienia najlepszych światowych rozplodników, obecnie buhajów Comestar Lauthority, Lotta Hill Shottle. Utworzono specjalne grupy żywieniowe bydła, ponadto zwierzęta są przemieszczane w zależności od okresu laktacyjnego. Krowy zasuszone oraz w okresie okołoporodowym i poporodowym są utrzymywane w osobnych budynkach.

Jako nowość, wprowadzono maty gumowe na gankach gnojowych, z których obornik usuwają specjalne „delty”. Zastosowane rozwiązanie przynosi znakomite efekty, zwierzęta na matach czują się pewnie, a ich racice są chronione przed deformacją. Dzięki temu uzyskuje się niższe brakowanie krów, następuje także wzrost wydajności jednostkowej mleka.

W zakresie rozwiązań przyszłościowych OHZ Kamieniec Ząbkowicki planuje budowę nowoczesnej obory na około 300 krów mlecznych. Ma to być obora wolnostanowiskowa z halą udojową typu „karuzela”, w której zastosowane będą roboty do doju najnowszej generacji. W tym celu podjęto rozmowy z firmą De Laval.

Na szczególną uwagę zasługuje jedna z metod postępu hodowlanego, jaką jest przenoszenie zarodków. W Kanadzie zakupiono 20 zarodków po bardzo dobrych dawczyniach (matka Laetitia, ojciec Shottle, ojciec matki Blitz), z których w 2009 roku urodziły się 3 cieliczki. Od urodzonych trzech cieliczek w 2010 roku uzyskano 27 zarodków, z których 22 wszczepiono, a 5 zamrożono. Z 22 zarodków potwierdzono 18 ciąży, z których urodziły się:

– po przeniesieniu zarodków z dnia 02.07.2010 r.: jałowka nr 52722-6511-9 (matka PL0051944-8649, ojciec Gerard); buhaje nr 52722-6509-6, buhaje nr 52722-6517-1, jałowka nr 52722-6489-1, buhaje nr 52722-6468-6 (matka PL0051944-8650-0, ojciec Gerard); jałowka nr 52722-6488-4, jałowka nr 52722-6471-6, jałowka nr 52722-6496-9 (matka PL0051944-8651-7, ojciec Gerard);

– po przeniesieniu zarodków z dnia 03.09.2010 r.: jałowka nr 52470- 5560-8, jałowka nr 52470- 5508-0 (matka PL0051944-8649-4, ojciec Emphasis); buhaje nr 52470-5516-5 (matka PL0051944-8651-7, ojciec Richman); jałowka nr 52470- 5497-7, buhaje nr 52470- 5510-9 (matka PL0051944-8649-4, ojciec Gerard).

W roku 2011 kontynuowane jest przenoszenie zarodków. W tym celu zakupiono następne 10 zarodków. Plan kojarzeń ET z zakupionych zarodków przedstawiono w tabeli 3. Po dokonanych embriotransferach 4 marca 2011 i 13 maja 2011 stwierdzono cielnosc u 19 biorczyń.

Zastosowana przez spółkę metoda jest nowatorska, pozwala w bardzo krótkim okresie uzyskać wysokowartościowy materiał hodowlany. Płukanie i przenoszenie zarodków wykonuje czeska firma P.H.U. Kuszniak. Należy zaznaczyć, że na każdego

Tabela 3
Plan kojarzeń ET w 2011 r.

Nr kolczyka	Ojciec jałowki	Ojciec matki jałowki	Buhaj wzięty do płukania w I dniu 04.03.2011	Buhaj wzięty do płukania w II dniu 13.05.2011
9080-3	Goldwyn	Titanic	Gilette Windbrook	Long-Langs Oman Oman
9070-4	Goldwyn	Durham	Lotta- Hill Shottle	Long-Langs Oman Oman
9082-7	Goldwyn	Durham	Superstition	Lotta-Hill Shottle

buhajka, który urodzi się z tych zarodków już są zawarte kontrakty ze SHiUZ Łowicz. W 2010 r. na 23 buhajki zakwalifikowane do SHiUZ w Łowiczu sprzedano 9 buhajków, w tym 2 szt. po zarodkach zakupionych w Kanadzie po ojcu Goldwyn.

Ośrodek Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim uczestniczy w corocznych wystawach zwierząt hodowlanych, zarówno regionalnych, jak i krajowych, uzyskując czołowe lokaty i nagrody. Na XVI Regionalnej Wystawie Zwierząt Hodowlanych w

Piotrowicach (25-26 czerwca 2011 r.) spółka zdobyła superczempionat w kategorii jałowic, otrzymując puchar ufundowany przez Prezydenta Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka, a także czempionaty: w kategorii jałowic niecielných rasy phf urodzonych 25.04-26.03.2010, w kategorii jałowic cielných rasy phf odmiany cb, w kategorii jałowic niecielných rasy phf urodzonych 25.07-26.06.2010 oraz wicieczempionat w kategorii jałowic niecielných rasy phf urodzonych 25.07-26.06.2010.

Hodowla Zwierząt w OHZ Lubiana Sp. z o.o.

Stanisław Dycha

Ośrodek Hodowli Zarodowej w Lubianie

Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Sp. z o.o. położony jest w południowej części woj. zachodniopomorskiego. Powstał na bazie Państwowego Ośrodka Hodowli Zarodowej, utworzonego decyzją ministra rolnictwa w 1957 roku, w jego skład weszło 5 gospodarstw.

Pierwsze obory utworzono w latach 1950-1955 z nielicznego bydła miejscowego oraz dostaw UNRRA. W latach 60. zakupiono buhaje ze Szwecji i Holandii, które wstawiono do stacji unasiwienia w Stargardzie Szczecińskim. Najlepszym z nich okazał się Getske Netles Neger, który stał się protoplastą hodowli bydła w OHZ Lubiana. Trafnego zakupu dokonał Stanisław Szczepanik, dyrektor POHZ w latach 1957-1991. Ośrodek, oprócz hodowli bydła, prowadził też hodowlę trzody chlewnej i owiec. Miał za zadanie zapewnić wartościowy materiał hodowlany oraz reprodukcyjny dla okolicznych gospodarstw. Stanisław Szczepanik jako wieloletni dyrektor swoim zaangażowaniem i trafnymi decyzjami przyczynił się do rozwoju hodowli. W 1991 roku nowym dyrektorem został Stanisław Dycha, który wraz z głównym hodowcą Januszem Dachowskim kontynuował pracę hodowlaną.

1 sierpnia 1994 r. decyzją Agencji Nieruchomości Rolnych (wtedy AWRSP) w Warszawie powstał Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana Spółka z o. o. z Prezesem Zarządu Stanisławem Dychą.

Pogarszająca się sytuacja ekonomiczna w produkcji trzody chlewnej i wyeksploatowane budynki wymusiły zmianę kierunku działalności gospodarczej i hodowlanej. Zarząd Spółki postawił głównie na rozwój hodowli krów mlecznych. Na szerszą skalę zaczęto stosować do inseminacji buhaje rasy hf, w celu uszlachetnienia bydła miejscowego. Podjęto decyzje modernizacyjne, mające na celu unowocześnienie hodowli krów mlecznych. W 2002 roku rozpoczęto przebudowę i modernizację jałowników w gospodarstwie Nadarzyn, z przeznaczeniem na fermę krów. W tym samym czasie funkcję głównego hodowcy przejęła Gabriela Gaworecka, pracująca w ośrodku od 1999 roku. Dzisiaj z pełną satysfakcją można stwierdzić, że doświadczenie, ciężka praca, ambicje zawodowe oraz wielka pasja głównego hodowcy przyniosły znakomite efekty produkcyjno-hodowlane.

W roku 2003 oddano do użytku zmodernizowaną, w pełni skomputeryzowaną fermę w Nadarzynie na 600 krów, z halą

udojową 2x10 typu „rybia ość”, którą zasiedlono w 90% własnym materiałem, a w 10% jałowicami cielnymi z Holandii i Słowacji. Trzy lata później rozpoczęła się modernizacja starych obór w gospodarstwie Boguszyny. Po roku obory oddano do użytku i zasiedlono własnym materiałem. Ośrodek zyskał około 300 kolejnych nowoczesnych stanowisk, całkowicie zmodernizowanych, z nową technologią doju i żywienia. Następnie rozpoczęto prace modernizacyjne mające na celu poprawę warunków bytowych cieląt i jałowizny. W 2008 roku oddano do użytkowania cielętnik na 100 cieląt i budynek dla krów zasuszonych w gospodarstwie Boguszyny. Kolejne lata to dalsze inwestycje w infrastrukturę: wybudowano płyty obornikowe, powstały zbiorniki na gnojowicę, utwardzono okólniki, zmodernizowano pozostałe budynki inwentarskie.

Działania te miały na celu stworzenie optymalnych warunków bytowych i żywieniowych. W roku 1994 średnia wydajność od krowy wynosiła 4600 litrów mleka. Obecnie, według danych za 2010 rok, średnia stada 900 krów wyniosła 10 637 kg mleka, przy zawartości 4,08% tłuszczu i 3,26% białka. Z perspektywy czasu widać, że decyzje Zarządu OHZ Lubiana okazały się trafne.

Aktualnie OHZ Lubiana gospodaruje na 3363 ha użytków rolnych o średnim wskaźniku bonitacji 1,12, z czego grunty stanowią 2816 ha, w tym 574 ha to użytki zielone. W strukturze zasiewów dominującą pozycję zajmują zboża (65%) i rzepak (16%).

W skład spółki wchodzi dwa gospodarstwa, które zatrudniają 140 pracowników. Główny kierunek produkcji to hodowla krów mlecznych – 900 szt., o średnim udziale hf 93,2%, które utrzymywane są w dwóch nowoczesnych fermach. Przeprowadzone zmiany organizacyjne, modernizacyjne, wykorzystywanie zdobyczy genetyki oraz solidna praca i zaangażowanie Zarządu, kadry zootechnicznej oraz pracowników zatrudnionych bezpośrednio w produkcji pozwoliły dorównać najlepszym krajowym hodowlom krów mlecznych.

Na krajowej liście rankingowej 100 najlepszych krów rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej uszeregowanych według indeksu produkcyjnego pierwsze miejsce zajęła krowa SARA PL 005153302834 z OHZ Lubiana Ferma Nadarzyn.

Ośrodek wystawia swoje krowy i jałowice na wystawach krajowych i regionalnych. Zdobywają one złote medale oraz tytuły superczempionów, czempionów i wicieczempionów.

OHZ Lubiana prowadzi także chów i hodowlę owiec merynosa polskiego. Dwadzieścia lat temu była to prężna hodowla, na stanie było 2 tys. matek utrzymywanych w 5 gospodarstwach. Obecnie hodowlę owiec prowadzi owczarnia Boguszyny. Hodowane są tam matki merynosa polskiego w typie mięsnym w liczbie 317 szt. i 130 szt. matek w rasie zachowawczej. Hodowla została ograniczona ze względu na złą koniunkturę na rynku. W tej chwili podstawowym zadaniem jest zachowanie rasy.